

Een bijeenkomst om kennis te maken met elkaar en met de Oud Katholieke Kerk.

Deze bijeenkomst is bedoeld om op een ontspannen wijze kennis te maken met de Oud Katholieke Kerk.

welkom

- ♣ Welkom. Iedereen wordt welkom geheten en er wordt gewezen op de vertrouwelijke sfeer binnen de groep.
- ♣ Opening: Gedicht, bijvoorbeeld: Stel ik zoek een kerk... of een ander gedicht over de kerk. Het is ook mogelijk met elkaar een lied te zingen over de kerk.
- ♣ Voorstellingsronde. Iedereen vertelt wie hij/zij is. Vervolgens is er de mogelijkheid elkaar te vertellen hoe we met de Oud- Katholieke kerk in contact zijn gekomen. Neem hiervoor ruim te tijd.

Groepsgesprek

In de bijlage 2 vindt u een aantal artikelen uit kranten over de Oud Katholieke kerk. Het gaat om twee interviews en een beschrijving van een eucharistie viering in Jorwerd. Lees met elkaar deze artikelen door en streep aan wat u opvalt. Klopt het beeld dat uit de kranten naar voren komt, met uw eigen ervaringen? In de interviews staan uitspraken over wat de kerk is, of hoe de kerk zou moeten zijn. Zou u het ook zo formuleren? Met welk artikel bent u blij? Staan er misschien onjuistheden in? Of hebt u aanvullingen?

Groepsopdracht

Stel: de burgerlijke gemeente vraagt u een stukje te schrijven over uw parochie voor een nieuw te verschijnen informatie boekje. Het mag ongeveer een halve pagina zijn. Het moet leesbaar zijn, ook voor niet ingewijden. Wat komt er in te staan? Schrijf met elkaar een stukje, als dat teveel tijd kost, noteer dan alleen de kernwoorden.

Afsluiting

Uit de kinderbijbel "Het hoogste Woord" wordt met veel aandacht een bewerking gelezen over de geloofsgemeenschap als Lichaam van Christus, volgens 1 Korinthe 12. (bijlage 1) Op een groot vel wordt schematisch een lijf/poppetje getekend.

Dit verbeeldt het grote geheel van het Lichaam, en wij zijn allemaal leden.

Wie herkent zich in de voet? Of in de hand?

Wie ziet haar plaats in het hoofd, of juist op de schouders?

Iedere deelnemer wordt uitgenodigd zijn of haar naam rond deze figuur te schrijven.

Eventueel kan iedereen een korte toelichting geven over de gemaakte keuze.

Afsluiting

We zingen samen een avondlied, bijvoorbeeld gezang 773 of 775.

Bijlage 1

Met zijn allen gelijk, dat is pas sterk
naar 1 Korinthe 12

Zullen we voor je piano spelen
dachten mijn vingers, is dat geen goed idee?
Jullie doen maar, zeiden mijn oren
maar wij doen mooi niet mee.
Dat is dus niets geworden, daar kwam niets van terecht.
Vingers zonder oren, dat lukt niet echt.

Zullen we naar je toe komen
dachten mijn voeten, is dat geen goed idee?
Jullie doen maar, zeiden mijn benen
maar wij doen mooi niet mee.
Dat is dus niets geworden, ik kwam niet bij je terecht.
Voeten zonder benen, dat lukt niet echt.

Zullen we je een aai geven
dachten mijn handen is dat geen goed idee?
Jullie doen maar, zeiden mijn armen
maar wij doen mooi niet mee.
Dat is dus niets geworden, ik bracht er niets van terecht.
Handen zonder armen, dat lukt niet echt

Je ziet er lief uit, dat moeten we zeggen
dachten mijn ogen, is dat geen goed idee?
Jullie doen maar, zei mijn mond toen
maar ik doe mooi niet mee.
Dat is dus niets geworden, ik heb je niets gezegd.
Ogen zonder mond, dat lukt niet echt.

Dit wil ik niet meer, voor geen prijs.
Zo komt mijn lijf nooit meer in orde.
Elk lichaamsdeel eigenwijs.
Dat is om gek van te worden.

Alle lichaamsdelen samen één.
Dat zou mooi zijn, dat zou ik wel willen.
Mijn grote mond geen baas over mijn kleine teen.
Mijn hoofd niet hoger dan mijn billen.

Precies zo gaat het in de kerk:
Het werkt niet goed, één alleen boven.
Met zijn allen gelijk, dat is pas sterk.
Daar moeten we allemaal aan geloven.

Uit: Het hoogste woord, bijbel voor kinderen. De Fontein, 2003

samenkomst

Kalender cadeau bij oud-katholieken

Plaats: Jorwert, Redbadtsjerke.

Gebeurtenis: eucharistieviering noordelijke oud-katholieke parochie Heilige Martinus met oud-katholieken van Nordstrand (Noord-Duitsland).

Belangstelling: dertig kerkgangers.

Een vrolijke fotosessie, inclusief de voorgangers, vindt plaats bij de kerk in Jorwert kort voor de viering op zaterdagavond. 'Tag' groet een kerkganger vriendelijk, want de noordelijke oud-katholieken ontvangen gasten uit het Duitse Nordstrand.

Hoe informeel het vooraf ook toegaat, de eucharistieviering op de vijfde zondag van de vasten (Iudica genaamd) is liturgisch strak. Net als sommige kerkgangers buigen de gejurkte voorgangers, voorzangers en misdienaars zich naar het liturgisch centrum.

Introitus, schuldbelijdenis, kyrie, graduale en tractus bij de bijbellezingen, acclamatie, prediking, geloofsbelijdenis, voorbeden, offertorium (bij de collecte), communie (avondmaal) en zegen gaan volgens een vast patroon, afgewisseld met meest niet zo gemakkelijke liederen.

Het welkom is deels in het Duits voor de „Brüder und Schwestern“ uit Nordstrand, een schiereiland („die Insel für die Seele“) nabij de Duits-Deense grens. De noordelijke Martinusparochie haalde vorig jaar met een bezoek de al eeuwen bestaande cultuur- en kerkhistorische band met Sleeswijk-Holstein aan. Tien Duitsers zijn nu op tegenbezoek.

Nederlanders bouwden in Noord-Duitsland dijken. De oud-katholieken daar onderhielden nauwe contacten met het

artsbisdom en het metropolitane kapittel van de Oud-Katholieke Kerk van Utrecht. Oud-katholieke pastoors werkten in Nordstrand, waar het Nederlandse woord 'koog' veelvuldig te

vinden is op bordjes.

Een stevige wierooklucht drijft al snel voorbij de protestantse preekstoel, die ongebruikt aan de rechterkant van de kerkruimte hangt. Pastoor Rudolf Scheltinga blijft op gelijke hoogte met de parochianen. Voor de Duitsers wordt qua taal weinig meer gedaan dan wat langzamer

Nederlands spreken. Er is zelfs een bijbellezing in het Fries. Het zingen is veelal in beurtzang met de drie voorzangers.

Alle drie bijbellezingen gaan over de levendmakende Geest van God. In Ezechiël in de dorre doodsbeenderen en in het Johannes-evangelie bij de opwekking van de dode Lazarus. „Laat hem los“, is Jezus' slotopmerking in die lezing.

Scheltinga herinnert in zijn preek aan die woorden. Ze staan in het Duits onder een foto van hem en Georg Reynders, pastoor van Nordstrand, die bij een eucharistieviering in het Duitse Freiburg is gemaakt. Daarbij rees verwarring over het passeren van het liturgische kruis.

De pastoors moesten elkaar loslaten. Christenen moeten ook loslaten: vastgeroeste beelden en verwachtingen. Maar ook in ziekte- en stervensprocessen.

„Ook Jezus laat verdriet en pijn zien bij Lazarus, hoe menselijk kan hij zijn.“ Jezus gebruikt de woorden 'Ik ben de opstanding'. Volgens Scheltinga een verwijzing naar 'Ik ben', de godnaam die Mozes te horen kreeg. „Maar juist vanwege dit wonder

bij Lazarus valt het besluit Jezus uit de weg te ruimen.“

„De levendmakende Geest van God blaast hier ook in Jorwert, omdat God hier nooit weggevoerd is“, aldus de pastoor, verwijzend naar de bekende boektitel van Geert Mak. Lachjes van herkenning komen vanuit de parochianen.

De voorbeden worden door een gemeentelid van tussen de kerkgangers uitgesproken. Uitgebreid wordt stilgestaan bij de slachtoffers, getuigen en naasten van het schietdrama in Alphen aan den Rijn eerder zaterdag. „Heer ontferm U.“

Staan in een kring wordt de communie gevierd. „Het bloed en het lichaam van Christus“, zegt de pastoor bij het uitreiken van de ouwel. „Amen“, klinkt vaak als persoonlijk antwoord. Ieder die gedoopt is kan meedoen. Wie dat niet is, kan de zegen ontvangen in de kring.

Het slotlied is bekend, ook bij de Duitsers. „Ah, Sonne der Gerechtigkeit“, zegt een oudere gast uit Nordstrand, zijn buurvrouw aanstotend.

De Duitse pastoor Georg Reynders roemt de Nederlandse gastvrijheid. Hij schenkt alle kerkgangers een kalender met fraaie foto's van en uit de Theresiakirche van Nordstrand. Die begint op 1 mei 2011. „Und endet mit Königinnetag.“
WIEBE VAN DER HOUT

Levendmakende Geest ook in Jorwert

'We zijn niet op aarde om te lijden'

Ze oogt zo modern als haar kerk wil zijn: kort kapsel, spijkerbroek, zwart colbertje. Alleen het priesterboordje verradt dat ze in geestelijk leven doet. Duurkoop wil als plebaan (pastoor in de parochie waar ook de bisschop zetelt) zichtbaar zijn in het openbare leven.

Als ze in café De Postiljon aan de Lijnmarkt iets gaat drinken, gaat het boordje mee. „De kerk wordt gemarginaliseerd en daar helpen we zelf aan mee. Geestelijken doen geen uitspraken, zijn niet herkenbaar. Zo wil ik niet zijn. Dit is mijn uniform, ik wil me laten zien.”

Annemieke Duurkoop gaat als pastoor aan de slag in de Gertrudiskathedraal van de Utrechtse parochie van de Oud-Katholieke Kerk (OKK). Ze is sinds zondag de eerste vrouwelijke plebaan in een moderne kerk. 'Een lesbische pastoor met partner? Geen enkel probleem'.

Hoe reageren ze in de kroeg?

„Dat is grappig. Mensen willen toch weten hoe dat met dat boordje zit. Je komt daardoor in gesprek over het geloof.”

Zieltjes winnen bij een potje bier?

„De OKK evangeliseert niet. Wel wil ik laten zien dat we bestaan en dat mensen bij ons terecht kunnen. Ik wil zeker niet uitdragen dat het zonder geloof niet goed met ze gaat.”

Duurkoop zelf was een kwart eeuw van God los. Ze komt uit een groot, warm, gereformeerd gezin. De ene zondag zorgde ze voor haar gehandicapte moeder en deed het huishouden, de andere moest ze naar de

« Oh, zeiden de kinderen, mama heeft weer eens wat gek, maar dat gaat wel weer over.

Annemieke Duurkoop

kerk. „Ik had een hekel aan de huishoudelijke klusjes en de kerk boeide me ook niet: saai, triest en met te veel tekst. Toen ik uit huis ging, liet ik het geloof los.”

Miste u het daarna niet?

„Nee. Ik was druk met werk en kinderen en er niet naar op zoek.”

Uw man vond u superreligieus.

(Denkt lang na). „Waarschijnlijk

merkte hij dat het geloof in God ergens in mij aanwezig was, zonder dat ik het zelf in de smiezen had. Klinkt heilig, maar als ik nu voor ga als priester, voel ik dat ik de schakel ben tussen God en gelovigen. Dat ervaar ik heel sterk.”

Hoe ziet uw God eruit?

„Iedereen gelooft op zijn manier en dat mag ook. We spreken over een hij, maar het kan ook een zij zijn. Het is in ieder geval een liefdevolle God, geen straffende.”

1993 is het jaar van de ommekeer. Duurkoop is 43 jaar en gaat met een vriendin mee naar een viering in de OKK in een mooi, klein kerkje in Dordrecht.

„Wow, dacht ik, dit is het. Ik had een jaar nodig om dat te beseffen, na die tijd zat ik er elke zondag.”

Wat is er speciaal aan de OKK?

„De gastvrijheid, de sfeer, de inhoud. Maar vooral ook de saamhorigheid. Een viering in de OKK do je met z'n allen. Er is echte betrokkenheid tussen kerkgangers en de mensen op het altaar.”

U stopte met uw pr-bureau en wilde opeens priester worden.

„Het geloof was zo mooi, ik wilde

daar een rol in spelen. Misschien lijkt het wel wat op pr. Je kunt tandpasta verkopen, maar ook God zichtbaar maken. Ik had iets moois ontdekt en wilde dat delen. Want al die mensen die deze kerk niet kennen, kunnen er ook niet voor kiezen.”

Hoe reageerde uw gezin?

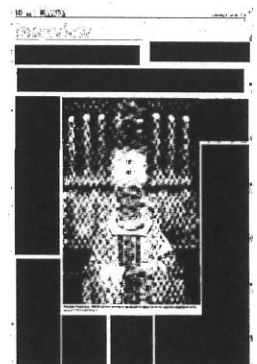
„Mijn man reageerde positief pragmatisch. Dan moesten we het huis maar verkopen, want mijn in komen viel weg. De kinderen zeiden: oh, ma heeft weer wat gek, dat gaat wel weer over. Ik was al vaker een andere weg ingeslagen. Na mijn studie werd ik op mijn 53e priester en pastoor, eerst in Groningen. Best oud, maar ik had daardoor een berg levenservaring die je als pastoor ten goede komt.”

De OKK is een kleine kerk?

„In Utrecht hebben we ongeveer vierhonderd leden, in heel Nederland zesduizend. Ik besef heel goed dat sommige parochies van de Rooms-Katholieke Kerk (RKK) groter zijn dan de hele OKK.”

Wat zijn de verschillen tussen beide katholieke kerken?

„We hebben geen band met het Vaticaan en worden niet centralistisch geleid. En bij ons beslissen

geestelijken en leken samen over geloofskwesties en benoemingen. Onze priesters kunnen trouwen, vrouwen in de kerk zijn geen issue meer, net zo min als homoseksuelen. Een lesbische pastoor met partner? Geen enkel probleem.”

Abortus, euthanasie?

„Het gaat erom wat liefdevol is. Een abortus plegen kan dat ook zijn, zeker in evidente gevallen, zoals wanneer een vrouw verkracht is. We moedigen het niet aan, betrokkenen moeten zelf beslissen, maar we laten niemand in de steek en bieden in alle gevallen begeleiding. Voor euthanasie geldt eigenlijk hetzelfde. We zijn niet op aarde om te lijden. Het bestaan moet menswaardig zijn.”

Moderne opvattingen.

„Maar we zijn tijdens onze vieringen wel klassiek. Dus veel vaste rituelen en liturgie. Geen popbands op het altaar, want dat heeft ook niet gewerkt. Er gebeurt eigenlijk steeds hetzelfde in de kerk en dat geeft rust en ruimte om met jezelf aan de gang te gaan.”

Hoe kijkt u naar het misbruik bij de Roomse geloofsgenoten?

„Dat heeft geen positieve invloed op het beeld dat mensen van kerken hebben. Ook bij ons kan het gebeuren, maar ik denk dat de OKK er anders mee om zou gaan. Hoe? Erkennen en maatregelen nemen, ook justitieel. Zoiets moet

je nooit proberen te verdoezelen.”

Waarom is de OKK zo klein?

„We zijn een kerk voor gelovigen die zelf willen nadenken en verantwoordelijkheid willen nemen. Blijkbaar is dat lastig voor mensen; het kost meer tijd en energie. Misschien is voor velen een strakgeleide kerk waar je tegenaan kunt trappen toch prettiger.”

Wat is mooi aan het vak pastoor?

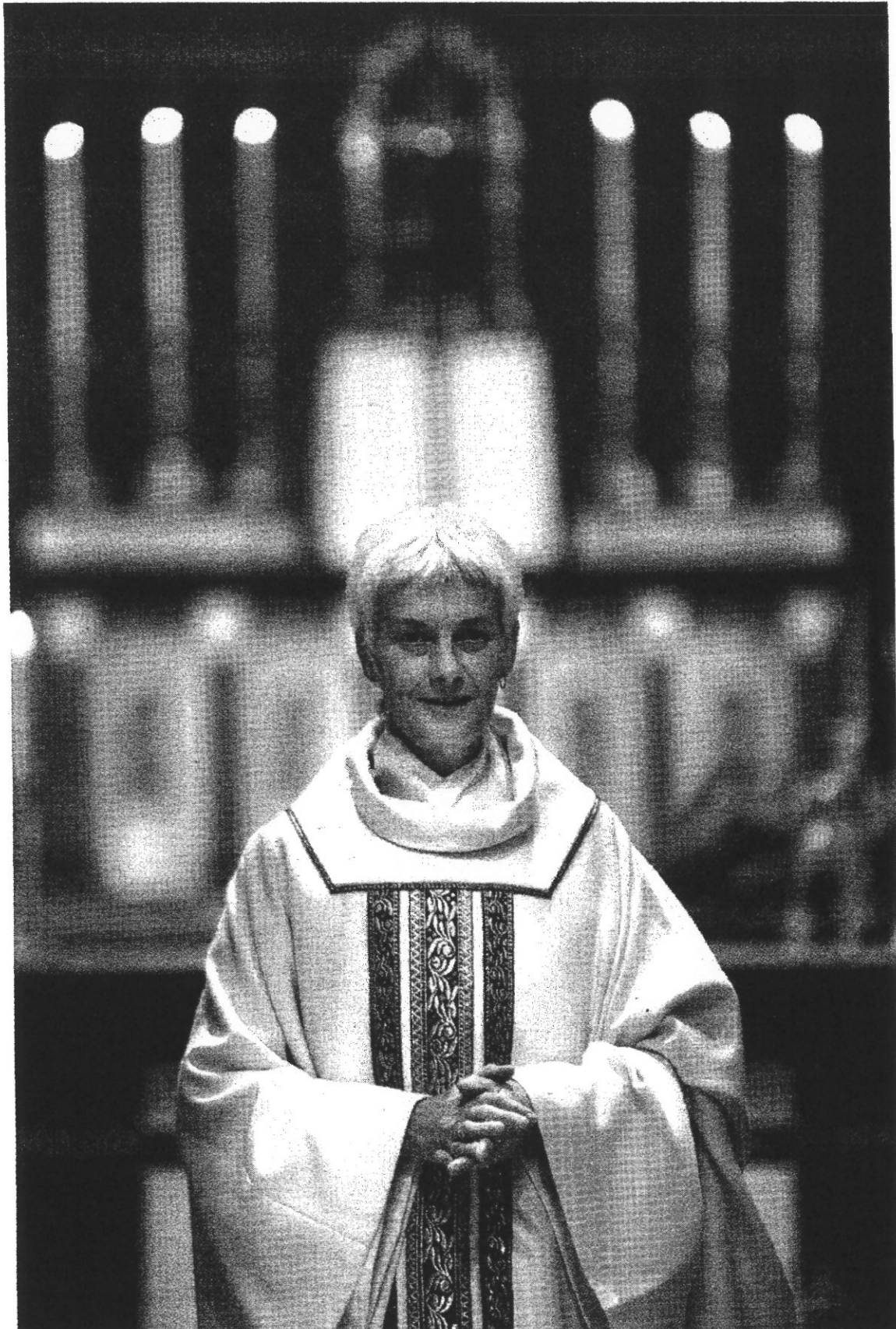
„Uiteindelijk toch het begeleiden van mensen, ze aan het denken zetten, ze laten voelen dat we het samen doen. En het uitdragen dat mijn geloof leuk is. Elke viering - het woord zegt het al - is weer een feestje. En iedereen is er welkom.”

ANNEMIEKE DUURKOOP

HANS VAN DEN HAM

PASPOORT

Woonplaats: Utrecht
Geboren: 1950 te Hattern
Opleiding: Mulo, Kunstacademie, Theologie (Universiteit Leiden)
Loopbaan: Verpleegster, beeldend kunstenaar, medewerker reclamebureau, pr-manager, eigen pr-bureau, priester
Privé: Getrouwd, twee kinderen

Annemiek Duurkoop: „Wij zijn een kerk voor gelovigen die zelf na willen denken en verantwoordelijkheid willen nemen.“ FOTO SHODY CAREMAN

'Orthodox geloof is zo vaak angst'

Nieuwe oudkatholieke bisschop hoopt op groei voor zijn kerk

De nieuwe oudkatholieke bisschop van Haarlem, Dirk Jan Schoon, hoopt dat zijn kerk gaat groeien. Hij heeft het niet zo op evangelicals. Maar wat kerkplanting betreft wil hij van hen leren.

door onze redacteur
Wim Houtman

AMSTERDAM – Dirk Jan Schoon komt uit een oudkatholiek gezin en wilde al jong priester worden. Hij is zijn geloof nooit kwijt geweest, ook als puber niet. „Nee, ik heb niet zo'n groot geloof. God gaf me het leven, Hij zorgt voor mij, en als Hij me het leven afneemt vangt Hij me weer op. En daar tussenin probeer ik mijn best te doen. Er moet heel wat gebeuren, wil ik dat kleine beetje geloof ook nog kwijtra- ken.”

Sinds vorige zomer is Schoon de oudkatholieke bisschop van Haarlem. Hij is een „geboren oudkatholiek”, en daarmee „langzamerhand een uitzondering onder de geestelijken”, stond in het persbericht over zijn verkiezing. „Ja, op het landelijk bureau in Amersfoort zit iemand die alles van de Oud-Katholieke Kerk weet; die had dat opgediept. Mij zegt dat niets, hoor. Veel van onze priesters zijn voormalige rooms-katholieken. Dat geldt ook voor aartsbisschop Ver- cammen en mijn voorganger Bert Wirix. Maar het is waar dat we als kerk blijkaar zelf nauwe- lijks voorgangers voortbrengen. Dat is een punt van zorg.”

Linkerkant

In termen van de Protestantse Kerk zou je de nieuwe bisschop in de middenorthodoxie plaatsen, ergens aan de linkerkant. Theologie studeerde hij aan de 'progressieve' Universiteit van Amsterdam. Utrecht is gebruikelijker voor oud-katholieken, maar Schoon vond het daar te veel een gereformeerdebonds- bolwerk.

In Amsterdam ging hij van Hebreeuws houden en van aandachtig lezen van de Bijbel. „Ik vind dat je de Bijbel letterlijk moet lezen. Maar dan wel alle letters samen.” Zo begrijpt hij niets van de discussies over schepping of evolutie. De Bijbel

doet niet aan wetenschap, zegt hij. „Darwin vertelt hoe de wereld tot stand gekomen is, de Bijbel vertelt waarom de wereld tot stand gekomen is.” Volgens Schoon kan de Hebreeuwse werkwoordsvorm in de eerste zin van Genesis zowel tegenwoordige als verleden tijd aanduiden. God schiep, dan is het een historisch feit, maar er staat tegelijkertijd: God schept. Hij werkt nu onder ons, en de vraag van de Bijbel is: wat is onze reactie?

Zelf is hij in de loop van de jaren „wel wat orthodoxer geworden”. Het hele linksige van zijn studententijd, Jezus als revolutionaire activist, is er wel af. Maar bij de „rechtse ethiek” van veel orthodoxe christenen voelt hij zich ook niet erg thuis. Die leunt volgens hem te veel op losse teksten, en op angst. „Netjes leven, nooit rare dingen doen”, dat lijkt volgens hem het ideaal. „Net of men bang is om te leven. Terwijl een kernwoord in het Nieuwe Testament is: vrees niet.”

Angst

Schoon is bijvoorbeeld niet tegen een kerkelijke zegen voor homo- relaties. En de afwijzing van echtscheiding vindt hij te rigide. „Als je mensen zo lang bij elkaar laat blijven dat ze elkaar de hersens inslaan, overtreed je een ander gebod.”

De kern van Bijbelse ethiek is volgens de bisschop, het *gebod* om te leven. Dat stond bij de schepping voorop. Pas daarna kwam er een *verbod*: eten van die ene boom was niet goed voor mensen. „Je moet het niet omkeren en het gebod vooropstellen. Dat is wat de slang doet. Angst weerhield ook het volk Israël om direct het beloofde

land in te trekken. Waarom bang voor een paar reuzen en niet genieten van de mooie grote druiven? Dan durf je het avontuur van het leven niet aan.”

Hij zegt het niet om onder de klem van het geloof uit te komen. „Het christendom is een zeer strenge godsdienst. We kunnen niet achterover leunen en anderen het werk laten doen. De verantwoordelijkheid van mensen wordt heel hoog ingeschat.”

Kerkplanting

Groei is een speerpunt dat de nieuwe bisschop voor zijn ambtswerk heeft gekozen. „De Oud-Katholieke Kerk is lange tijd erg naar binnen gekeerd geweest; we vinden het soms wel een fijn gevoel om klein te zijn en een beetje miskend.” Een groot strategisch plan heeft hij niet. „Ik geloof in kleine groepen. Ik kom wel eens in Zaandam, waar we geen parochie meer hebben, maar het kerkgebouw staat er nog. Laten we daar gewoon weer opnieuw beginnen met een kleine, enthousiaste groep.” Zoiets als wat evangelicals kerkplanting noemen, dus. „Ja, wat dat betreft wil ik wel van hen leren.”

Waar ziet hij de plek van de oudkatholieken op de kerkelijke kaart van Nederland, wat voegen ze toe aan het landschap? „Ik vind het gewoon dé kerk”, zegt bisschop Schoon, zonder dat hij arrogant wil klinken. „Ik vind het zo'n leuke kerk, ik begrijp niet dat het er niet elke zondag vol zit. De kerk is geen club van mensen die ergens goed in zijn; het is ook niet je vriendenkring. Je zit er omdat je allemaal gedoopt bent.”

In de kerk ervaar je tijd en eeuwigheid: je leest de oude verhalen, er is uitleg om die te begrijpen met het oog op het leven nu. Aan de taal, de muziek, de aankleding is het beste kunnen van mensen besteed. En in de eucharistie krijg je deel aan het leven dat nog komt. Dat wil je toch niet missen? Waar anders hoor je woorden die uiting geven aan de grootste vreugden en het grootste verdriet van mensen, waarbij vreugde en verdriet worden opgenomen in een groter geheel? Waar, anders dan in de kerk, knielen mensen nog? Die vroomheid is, denk ik, wat oudkatholieken typeert.”

Oud-Katholieke Kerk

- **Ledental:** in Nederland zo'n zesduizend.
- **Bisdommen:** twee, het aartsbisdom Utrecht (aartsbisschop: Joris Vercammen) en het bisdom Haarlem.
- **Kerkelijke opleiding:** het Oud-Katholiek Seminarie in Utrecht geeft een ambtsopleiding, aanvullend op een studie theologie, in samenwerking met de theologische faculteit van de Universiteit Utrecht.
- **'Bolwerken':** Egmond, IJmuiden, Hilversum en Utrecht – plaatsen waar de rooms-katholieke pastoor met zijn parochie in de achttiende eeuw oudkatholiek werd.